

Ekonomické aspekty podnikání pojišťoven

Ing. František Řezáč, Ph.D.
Masarykova univerzita

Implementace Směrnice EU do české legislativy v pojišťovnictví

- ❑ Změna dohledu nad pojišťovnictvím od tzv. materiální kontroly na **kontrolu solventnosti a managementu**.
- ❑ Zpřísnily se požadavky na **kapitálovou vybavenost** pojišťoven v závislosti na rozsahu povolené činnosti, kontrola vlastníků či osob ve statutárních a kontrolních orgánech pojišťovny nebo zajišťovny.
- ❑ K zásadní změně došlo v povolovacím řízení, kde **se upustilo od schvalování všeobecných pojistných podmínek** a rozhodující důraz je kladen na charakter požadované činnosti a schopnost tuto činnost bezpečně provozovat.

Bližší viz Pojistná ekonomika (dále jen PE), s. 62

Základní kapitál pojišťovny

Výše základního kapitálu tuzemské pojišťovny činí při provozování pojišťovací činnosti podle:

- a) jednoho nebo více pojistných odvětví **životních pojištění** uvedených v části A přílohy č. 1 k tomuto zákonu nejméně **90 000 000 Kč**,
- b) pojistných odvětví **neživotních pojištění** uvedených v části B přílohy č. 1 k tomuto zákonu:
 - 1. pro odvětví uvedená pod body 1, 2, 8, 9 a 18 celkem nejméně **65 000 000 Kč**,
 - 2. pro odvětví uvedená pod body 3, 4, 13, 16 a 17 celkem nejméně **90 000 000 Kč**,
 - 3. pro odvětví uvedená pod body 7, 10, 14 a 15 celkem nejméně **160 000 000 Kč**,
 - 4. pro odvětví uvedená pod body 5, 6, 11 a 12 celkem nejméně **200 000 000 Kč**.

Bliže viz PE, s. 63 a Zákon č. 277/2009 Sb. o pojištnictví, § 18

Základní kapitál zajišťovny

Výše základního kapitálu tuzemské zajišťovny činí při provozování zajišťovací činnosti:

- a) pouze v životním zajištění nejméně 500 000 000 Kč,
 - b) pouze v neživotním zajištění nejméně 500 000 000 Kč,
 - c) v životním i neživotním zajištění současně nejméně 1 000 000 000 Kč,
 - d) v případě tuzemské kaptivní zajišťovny nejméně polovinu částek uvedených v písmenech a) až c) v závislosti na charakteru provozované zajišťovací činnosti.
-
- Základní kapitál tuzemské zajišťovny ve výši uvedené v odstavci 1 může být tvořen pouze peněžitým vkladem.
 - Základní kapitál musí být splacen ve výši podle odstavce 1 před podáním žádosti o udělení povolení k provozování zajišťovací činnosti.

Bliže viz PE, s. 63 a Zákon č. 277/2009 Sb. o pojišťovnictví, § 18 a § 39

Technické rezervy v životním pojištění

- ❑ rezerva na nezasloužené pojistné,
- ❑ rezerva na pojistná plnění,
- ❑ rezerva pojistného životních pojištění,
- ❑ rezerva na prémie a slevy,
- ❑ rezerva životních pojištění, je-li nositelem investičního rizika pojistník,
- ❑ rezerva na splnění závazků z použité technické úrokové míry a ostatních početních parametrů,
- ❑ rezerva pojistného neživotních pojištění,
- ❑ jiná rezerva.

Blíže viz PE, s. 64 a Zákon č. 277/2009 Sb. o pojišťovnictví, § 51

Technické rezervy v neživotním pojištění

- rezerva na nezasloužené pojistné,
- rezerva na pojistná plnění,
- rezerva na prémie a slevy,
- vyrovnávací rezerva,
- rezerva pojistného neživotních pojištění,
- rezerva na splnění závazků z ručení za závazky Kanceláře podle zákona upravujícího pojištění odpovědnosti z provozu vozidla,
- jiná rezerva.

Blíže viz PE, s. 64 a Zákon č. 277/2009 Sb. o pojišťovnictví, § 51

Rezerva na nezasloužené pojistné nebo zajistné

- ❑ Rezerva na nezasloužené pojistné se tvoří jak u životních, tak i u neživotních pojištění a zajištění.
- ❑ Výše této rezervy odpovídá části předepsaného pojistného (zajistného), která časově souvisí s následujícím účetním obdobím a stanoví se jako souhrn těchto částí pojistného (zajistného) vypočítaný podle jednotlivých pojistných smluv.

Bliže viz PE, s. 65 a Zákon č. 277/2009 Sb. o pojišťovnictví, § 60

Rezerva na pojistná plnění

- ❑ Rezerva na pojistná plnění u životních i neživotních pojištění je určena ke krytí závazků z pojistných událostí:
 - a) v období před rozvahovým dnem vzniklých, hlášených, ale v tomto období nezlikvidovaných,
 - b) v období před rozvahovým dnem vzniklých, ale v tomto období nehlášených.

- ❑ Rezerva na pojistná plnění obsahuje rovněž hodnotu odhadnutých nákladů spojených s likvidací pojistných událostí.
- ❑ Výše rezervy na pojistná plnění podle odstavce 1 písm. a) se stanoví jako souhrn nákladů na pojistná plnění vypočítaných pro jednotlivé pojistné události. Nelze-li výši rezervy stanovit uvedeným způsobem, použijí se matematicko-statistické metody.
- ❑ Výše rezervy na pojistná plnění podle odstavce 1 písm. b) se stanoví matematicko-statistickou metodou, není-li to z objektivního důvodu možné, použije se metoda kvalifikovaného odhadu.

Bliže viz PE, s. 65 a Zákon č. 277/2009 Sb. o pojišťovnictví, § 61

Rezerva na závazky Kanceláře

- ❑ Rezervu na splnění závazků z ručení za závazky Kanceláře podle zákona upravujícího pojištění odpovědnosti z provozu vozidla tvoří pojišťovna provozující odvětví neživotních pojištění uvedená v části B bodě 10 písm. a) přílohy č. 1 k tomuto zákonu.
- ❑ Tato rezerva je určena k plnění závazků Kanceláře, ke kterým nemá Kancelář vytvořena odpovídající aktiva. Pojišťovna tvoří tuto rezervu v rozsahu, v jakém se podílí na celkových závazcích Kanceláře, její výše se stanov matematicko-statistickými metodami.
- ❑ Blíže viz Zákon č. 277/2009 Sb. o pojišřovnictví, § 62

Rezerva na prémie a slevy

- ❑ Rezerva na prémie a slevy se tvoří v souladu s pojistnými smlouvami a používá se ke krytí nákladů na prémie a slevy poskytnuté v souladu s pojistnými smlouvami.
- ❑ Je-li součástí dohodnutého pojistného plnění ze životního pojištění i podíl na výnosech nebo zisku z finančního umístění, zahrnuje tvorba rezervy na prémie a slevy na vrub nákladů i ty částky výnosu nebo zisku určené pro tento účel, které nejsou zahrnuty v rezervě pojistného životních pojištění.
- ❑ Rezerva na prémie a slevy se při provozování zajišťovací činnosti tvoří pouze tehdy, existuje-li pro ni na základě zajišťovací smlouvy důvod.
- ❑ Prémie představuje částku, kterou se oprávněná osoba podílí na zisku nebo na přebytku pojistného.
- ❑ Sleva představuje částku, o kterou se snižuje placené pojistné, nebo která se vrací pojistníkovi.

Bliže viz PE, s. 66 a Zákon č. 277/2009 Sb. o pojišřovnictví, § 63

Vyrovnávací rezerva

- ❑ Vyrovnávací rezerva se tvoří k vyrovnání technické ztráty nebo nadprůměrného škodného průběhu v daném účetním období, a to v odvětví neživotních pojištění uvedených v části B bodech 14 a 15 přílohy č. 1 k tomuto zákonu vzniklých v účetním období.
- ❑ Metody, kterými se stanoví výpočet výše vyrovnávací rezervy a podmínky jejího čerpání, stanoví vyhláška.
- ❑ Vyrovnávací rezerva podle odstavce 1 se tvoří pouze tehdy, jestliže celková částka předepsaného pojistného za dané účetní období v příslušném odvětví neživotního pojištění podle odstavce 1:
 - a) je rovna nebo je vyšší než 4 % celkového objemu předepsaného pojistného v neživotním pojištění za toto účetní období, nebo
 - b) je vyšší než 67 500 000 Kč.
- ❑ Tuzemská pojišťovna a pojišťovna z třetího státu si pro výpočet výše vyrovnávací rezervy zvolí jednu z metod stanovených vyhláškou. Volbu této metody nelze libovolně měnit.

Bliže viz PE, s. 66, Zákon č. 277/2009 Sb. o pojišřovnictví, § 64 a Vyhláška ČNB č. 434/2009, § 11

Rezerva pojistného životních pojištění

- ❑ Rezerva pojistného životních pojištění se vypočítává podle jednotlivých smluv životních pojištění a je určena ke krytí budoucích závazků ze životních pojištění. Při výpočtu se používá stejných statistických dat a téže technické úrokové míry, jichž bylo použito při výpočtu sazeb pojistného.
- ❑ Rezervu pojistného životních pojištění představuje hodnoty závazků pojišťovny vypočtené pojistně matematickými metodami včetně již přiznaných podílů na zisku a rezerv nákladů spojených se správou pojištění, a to po odpočtu hodnoty budoucího pojistného.
- ❑ Záporné hodnoty jednotlivých rezerv pojistného životních pojištění vznikající v důsledku použití pojistně matematické metody se nahradí nulovými hodnotami.
- ❑ Použitá technická úroková míra nesmí ke dni uzavření pojistné smlouvy přesáhnout maximální výši technické úrokové míry. Maximální výši technické úrokové míry určuje Česká národní banka postupem, který stanoví vyhláška, zveřejněná formou úředního sdělení ve Věstníku České národní banky.

Bliže viz PE, s. 67 a Zákon č. 277/2009 Sb. o pojišťovnictví, § 65

Technická úroková míra

- ❑ Maximální výše technické úrokové míry se stanoví v rozsahu maximálně 60 % váženého aritmetického průměru průměrných výnosů státních dluhopisů³⁾ v korunách českých s dobou splatnosti nejméně 5 let vydaných v průběhu posledních 36 kalendářních měsíců bezprostředně předcházejících měsíci, kdy bude zveřejněna maximální výše technické úrokové míry.
- ❑ Nebyly-li v této době takové dluhopisy vydány, stanoví se maximální výše technické úrokové míry v rozsahu maximálně 60 % váženého aritmetického průměru průměrných výnosů všech státních dluhopisů v korunách českých, vydaných v průběhu posledních 36 kalendářních měsíců bezprostředně předcházejících měsíci, kdy bude zveřejněna maximální výše technické úrokové míry.

Bliže viz Vyhláška ČNB č. 434/2009, § 12

Rezerva na splnění závazků z použité technické úrokové míry a ostatních početních parametrů

- ❑ Tuzemská pojišťovna nebo pojišťovna z třetího státu vytváří technickou rezervu určenou na splnění jejích závazků z použité technické úrokové míry a ostatních početních parametrů, nedosahovala-li by výše rezervy pojistného životních pojištění vypočtená za použití původních parametrů postačitelne výše zjištěné při použití současných odhadů hodnoty technické úrokové míry a ostatních početních parametrů použitých při ohodnocení výše přijatých závazků.
- ❑ O způsobu výpočtu výše technické rezervy na splnění závazků z použité technické úrokové míry a ostatních početních parametrů nebo změny tohoto způsobu výpočtu pojišťovna bezodkladně písemně informuje Českou národní banku, a to jakmile zjistí skutečnosti podle odstavce 1. Česká národní banka nařídí změnu způsobu výpočtu výše této technické rezervy, jestliže by její tvorba byla nedostatečná.

Bliže viz Zákon č. 277/2009 Sb. o pojišřovnictví, § 66

Rezerva na životní pojištění, je-li nositelem investičního rizika pojistník

- ❑ Rezerva na životní pojištění, je-li nositelem investičního rizika pojistník, je určena na krytí závazků pojišťovny vůči pojistníkovi u těch odvětví životních pojištění, kdy na základě pojistné smlouvy investiční riziko nese pojistník.
- ❑ Výše rezervy se stanoví jako souhrn závazků vůči pojistníkům ve výši hodnoty jejich podílů na umístěných prostředcích pojistného z jednotlivých smluv životních pojištění, a to podle zásad obsažených v pojistných smlouvách.
- ❑ Jestliže životní pojištění, kdy riziko z investování finančního umístění nese pojistník, obsahuje i plnění ve sjednané výši, tvoří se na toto plnění současně rezerva pojistného životních pojištění podle § 65.

Bliže viz PE, s. 67 a Zákon č. 277/2009 Sb. o pojištnictví, § 67

Rezerva pojistného neživotních pojištění

- ❑ Rezerva pojistného neživotních pojištění se vytváří k těm pojistným odvětvím, u kterých se při výpočtu výše pojistného používá vstupního věku a pohlaví pojištěného nebo pouze vstupního věku pojištěného.
- Vstupním věkem se pro účely tohoto zákona rozumí rozdíl mezi kalendářním rokem počátku pojištění a kalendářním rokem narození pojištěného.
- ❑ Rezerva pojistného neživotních pojištění představuje hodnoty závazků pojišťovny vypočtené pojistně matematickými metodami včetně již přiznaných podílů na zisku nebo smluvních nároků na vrácení pojistného a rezerv nákladů spojených se správou pojištění, a to po odpočtu hodnoty budoucího pojistného.
- ❑ Výše rezervy pojistného neživotních pojištění se vypočítává pojistně matematickými metodami za použití stejných statistických dat a stejných pojistně technických parametrů jako při stanovení pojistného.
- ❑ Záporné hodnoty rezervy pojistného neživotních pojištění vznikající v důsledku použití pojistně matematické metody se nahradí nulovými hodnotami.

Bližší viz PE, s. 68 a Zákon č. 277/2009 Sb. o pojišťovnictví, § 68

Jiná technická rezerva

- ❑ Jinou technickou rezervu tuzemská pojišťovna, pojišťovna z třetího státu, tuzemská zajišťovna nebo zajišťovna z třetího státu vytvoří k těm závazkům z jí provozované pojišťovací nebo zajišťovací činnosti, které nelze zahrnout do technických rezerv podle § 61 až 68.
- ❑ O důvodech tvorby a způsobu výpočtu výše jiné technické rezervy pojišťovna nebo zajišťovna podle odstavce 1 bez zbytečného odkladu písemně informuje Českou národní banku.
- ❑ Česká národní banka je oprávněna nařídít změnu způsobu výpočtu výše jiné technické rezervy, jestliže by její tvorba byla nedostatečná.

Bližze viz Zákon č. 277/2009 Sb. o pojišřovnictví, § 69

Daňové aspekty technických rezerv v pojišťovnictví

- ❑ Zákon ČNR č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů upravuje pro účely zjištění základu daně z příjmů způsob tvorby a výši rezerv (a opravných položek), které jsou výdajem (nákladem) vynaloženým na dosažení, zajištění a udržení příjmů u poplatníků daně z příjmů. Mezi tyto rezervy patří také rezervy v pojišťovnictví.
- ❑ Způsob tvorby rezerv za zdaňovací období a jejich výše musí být prokazatelné. Při inventarizaci se posuzuje jednak odůvodněnost a jednak výše těchto rezerv.
- ❑ Výdaje (náklady), na jejichž úhradu se vytvořily rezervy, se musí přednostně z těchto rezerv uhradit; rezervy se zruší ve prospěch výnosů ve stejném zdaňovacím období, kdy pominuly důvody, pro které byly vytvořeny.
- ❑ Zůstatek rezerv zjištěný na konci zdaňovacího období se převádí do následujícího zdaňovacího období.

Bliže viz PE, s. 68 - 69

Investiční činnost pojišťovny

- ❑ **Cílem investiční činnosti** je zhodnocení kapitálu, který pojišťovny vlastní a spravují. Komerční pojišťovna však musí investovat takovým způsobem, aby byla schopna v jakémkoli okamžiku v budoucnosti plně dostát svým závazkům vůči klientům.
- ❑ Komerční pojišťovny investují **dočasně volné peněžní prostředky** spravovaných technických rezerv a také část svého vlastního kapitálu s cílem zhodnocovat je na finančním trhu.
- ❑ Důležitým aspektem investiční činnosti komerční pojišťovny je objem jejích technických rezerv, který je ovlivněn zejména následujícími **faktory**:
 - strukturou pojištění v pojistných odvětvích,
 - počtem pojistných smluv, které pojišťovna spravuje,
 - mírou využití zajištění, popřípadě jiných způsobů eliminace pojistně-technického rizika.

Bližší viz PE, s. 69

Investiční činnost pojišťovny

- ❑ Při posuzování investiční činnosti v komerční pojišťovně je třeba **odlišit investiční činnost** v komerční pojišťovně pro životní pojištění a investiční činnost v komerční pojišťovně pro neživotní pojištění.
- ❑ Při finančním umístění prostředků technických rezerv **životních pojištění** je kladen **důraz na bezpečnost a výnos**, samozřejmě při zajištění potřebné likvidity.
- ❑ Naopak dva základní výrazy, popisující finanční umístění prostředků technických rezerv **neživotních pojištění**, jsou **bezpečnost a likvidita**. Při zajištění určitého stupně rizika a likvidity se následně klade důraz na maximalizaci výnosů.

Bliže viz PE, s. 69

Zásady finančního umístění

- ❑ **Zásada bezpečnosti**, která určuje, že jednotlivé složky finančního umístění musí poskytovat záruku návratnosti vložených prostředků.
- ❑ **Zásada rentability**, která ukládá, aby jednotlivé složky finančního umístění zabezpečovaly výnos z jejich držby nebo zisk z jejich prodeje.
- ❑ **Zásada likvidity**, což znamená, že v závislosti na charakteru provozované pojišťovací činnosti musí být část finančního umístění aktiv, jejichž zdrojem jsou technické rezervy, uložena tak, aby tyto prostředky byly pohotově k dispozici k plynulé úhradě výplat pojistných plnění.
- ❑ **Zásada diverzifikace**, která znamená, že jednotlivé složky finančního umístění musí být rozloženy mezi větší počet právnických osob, mezi nimiž není vztah ovládané a ovládající osoby, ani osob, které jednají ve shodě.

Bliže viz PE, s. 70

Skladba a limity finanční umístění

☐ Skladba finančního umístění

Blíže viz PE s. 70 – 73 a Zákon č. 277/2009 Sb. o pojišťovnictví, § 70 - 75

☐ Limity skladby finančního umístění

Blíže viz PE s. 73 – 76 a Vyhláška ČNB č. 434/2009, § 13